

Το πρωτότυπο γράφτηκε στα τουρκικά και δημοσιεύτηκε στην «Αγκός» και την «Αζινλίκτσα» τον Αύγουστο το 2012. Η ελληνική μετάφραση είναι της Απογευματινής όπου και κυκλοφόρησε στα ελληνικά.

Οι Αλκυονίδες στα τουρκικά λέγονται «Παστουρμά Γιαζί» που σημαίνει «καλοκαίρι του παστοурμά».

Τα τελευταία χρόνια οι μειονότητες στην Τουρκία ακούν καλές ειδήσεις και βλέπουν να αντιμετωπίζονται με τρόπο που τις καθησυχάζει. Και πρώτα απ' όλα ο λόγος: δεν είστε πλέον όμηροι, είμαστε όλοι ίσοι, τέρμα στις αδικίες, έχετε εμπιστοσύνη, νιώστε σαν στο σπίτι σας... Κι ακολουθούν προσκλήσεις, επισκέψεις, υποδοχές, γελάκια... Όλα τούτα είναι δείγματα ενός κλίματος που αλλάζει. Πάντως και στην πράξη υπάρχουν θετικές αλλαγές: περιουσίες που το κράτος, με τη βία και το 'έτσι θέλω' αφάρπαξε από τις μειονότητες, εν μέρει επιστρέφονται.

Κατόπιν τούτων διάβασα πρόσφατα ένα κείμενο το οποίο μιλούσε για «άνοιξη των μειονοτήτων». Τελευταία η μεταφορική χρήση της λέξης 'άνοιξη' είναι αρκετά διαδεδομένη: οι Αραβικές χώρες ζούνε μια 'άνοιξη' τον τελευταίο καιρό. Η μεταφορική αυτή έννοια της 'άνοιξης' υπάρχει από αρχαιοτάτων χρόνων και περιγράφει την αναγέννηση, την απαρχή μιας ευχάριστης περιόδου. Στην αρχαία Ελλάδα τα Ανθεστήρια γιορτάζονταν τον Απρίλη, στο όνομα του Διόνυσου. Κατά τη διάρκεια των Ανθεστηρίων μπορούσαν, λέει, αφεντικά και δούλοι να πίνουν μαζί κρασί. Αλλά και το ότι η Ανάσταση γιορτάζεται την Άνοιξη δεν είναι τυχαίο. Το ίδιο και το Νεβρούζ και το Χιντιριλέζ. Ανέκαθεν η Άνοιξη στον κόσμο γιορτάζεται με κέφι και χαρά, όπως και οι μέρες γιορτής συνυφαινονται με την Άνοιξη.

Βεβαίως, όταν σκεφτούμε σοβαρά την μεταφορική έννοια της λέξης 'Άνοιξη' έρχεται

μοιραία στο νου ότι την Άνοιξη ακολουθούν και άλλες εποχές: το Καλοκαίρι πρώτα, μετά το Φθινόπωρο και φευ, ο Χειμώνας! Πιθανόν η σκέψη μου αυτή να προέρχεται από μια απαισιοδοξία ή και κυνισμό, τουτέστιν, από αμφιβολίες μου για την πρόθεση. Όμως δεν με εγκαταλείπει η έννοια του «παστουρμά γιαζι». Σ' αυτές τις όμορφες απρόσμενες μέρες, σαν να αρμόζει περισσότερο ο όρος αυτός, αντί το «Άνοιξη». Οι εποχές, όπως Άνοιξη, Καλοκαίρι... είναι αναμενόμενες, το «παστουρμά γιαζι» όμως, όχι. Έριξα μια ματιά και στο λεξικό για να δω πως ορίζεται: «Όρος που χρησιμοποιείται για μέρες, συνήθως προς το τέλος του φθινοπώρου, όταν η θερμοκρασία είναι υψηλή για την εποχή. Κάποιες χρονιές εμφανίζονται και πάνω από μια φορά, κάποιες άλλες καθόλου. Γενικά κρατά λίγες μέρες, το πολύ μια βδομάδα. Τη μέρα έχει λιακάδα, τις νύχτες όμως μπορεί και παγωνιά».

Αυτή ακριβώς η μεταφορική σημασία - «τη μέρα λιακάδα, τη νύχτα παγωνιά» - αρμόζει περισσότερο στη σημερινή κατάσταση, καθότι δίνει και την ερμηνεία της υφαρπαγής εκ μέρους του κράτους, των εδαφών μοναστηριού των Συριανών. Και το ότι δε λέει ν' ανοίξει η Θεολογική Σχολή, μπορεί κάλλιστα να ερμηνευτεί ως 'νύχτα μιας μέρας που πέρασε με λιακάδα'. Όπως και η, μερική, επιστροφή περιουσιακών στοιχείων που υφαρπάχτηκαν με το 'έτσι θέλω' από τις μειονότητες. Ενώ κατά την άνοιξη οι μέρες και οι νύχτες δεν έχουν τέτοιες διαφορές. Χώρια το ότι ο ερχομός της Άνοιξης είναι βέβαιος, και όχι όπως το 'παστουρμά γιαζι' που μπορεί να μην έρθει και ποτέ.

Δεν είναι δυνατόν να μην τρέφω σοβαρές αμφιβολίες, ως κάποιος που έχει ζήσει αρκετές απ' αυτές τις 'Άνοιξεις' ή 'τα καλοκαίρια με παστοურμάδες' - όπως κι αν τις χαρακτηρίσουμε τέλος πάντων- των οποίων ο ερχομός δημιουργεί εκπλήξεις μια και δεν είναι προβλέψιμες. Πέραν όμως από τα δικά μου βιώματα, φυλλομετρώντας προχθές ένα σχολικό βιβλίο, ήρθα αντιμέτωπος με μια παράξενη κατάσταση. Τελικά, σύμφωνα με το βιβλίο (Ortaöğretim Tarih 10.sınıf, 2011 / Ιστορία Μέσης Παιδείας, τάξη 10η, 2011), οι μειονότητες ζούσαν συνεχώς μια Άνοιξη. Να πως ήταν λοιπόν τα πράγματα:

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν, λέει, «ο απελευθερωτής και ο προστάτης» των χριστιανών, κάτι που πέτυχε με την «ανεκτικότητα» και την «τελείως αμερόληπτη Δικαιοσύνη της» (σελ.24), τα κράτος αυτό, 'δεν έκαμνε διακρίσεις βάσει θρησκείων» (σελ.26), «η ανεκτικότητα και η ελευθερία θρησκείας και συνειδήσεως υπήρχε ανέκαθεν» (σελ.39), «η Ιστανμπούλ έγινε το σήμα κατατεθέν της ανεκτικότητας» (σελ.41), «οι εθνοτικές ομάδες έζησαν χρόνια πολλά με ειρήνη» (σελ.62), «Μουσουλμάνοι ή μη Μουσουλμάνοι, ο κάθε ένας, είχε ίση αντιμετώπιση από τους νόμους» (σελ.63), το Κράτος «συμπεριφέρθηκε με ανεκτικότητα στους μη Μουσουλμάνους και τους άφησε ελεύθερους στις σχέσεις τους... Οι Αρμένιοι είδαν τους Τούρκους ως απελευθερωτές... με την πάροδο

του χρόνου, τα δικαιώματα που αναγνωρίστηκαν στους Αρμένιους διευρύνθηκαν ακόμη περισσότερο... τους δόθηκαν νέα προνόμια... ως αποτέλεσμα της ανεκτικότητας και των ελευθεριών Αρμένιοι και Τούρκοι συνυφάνθηκαν, ακόμη και τη λατρεία τους την έκαναν στα τουρκικά... Εάν ληφθούν υπόψη οι θέσεις στον κρατικό μηχανισμό που δόθηκαν στους Αρμένιους, η αξία και η ανεκτικότητα που έδειχνε η Οθωμανική διοίκηση σ' αυτούς, γίνεται πασιφανής (σελ.64). Και οι Συριανοί απελευθερώθηκαν από τον Βυζαντινό ζυγό και το κράτος «δεν αναμείχτηκε στο θέμα της θρησκείας τους, δεν τους υποχρέωσε σε κάτι και δεν τους καταπίεσε» (σελ.65). «Μεταξύ των μειονοτήτων τα περισσότερα προνόμια τα είχαν οι Ρωμιοί» (σελ.156). «Οι Ορθόδοξοι συνέχισαν να ζουν στο Οθωμανικό Κράτος σε καθεστώς ανοχής ως μιλλέτ έχοντας κάθε είδους προνόμια» (σελ.159). Με το διάταγμα του Τανζιμάτ «η τιμή, η ζωή και η περιουσίας του λαού, Μουσουλμάνων και Χριστιανών, τέθηκε υπό την εγγύηση του κράτους» (σελ.166). Με το Διάταγμα του Ισλαχάτ, «οι μη Μουσουλμανικοί πληθυσμοί, θα απολαμβάνουν θρησκευτική ελευθερία και ελευθερία συνειδήσεως... Θα μπορούν να θέτουν σε λειτουργία τα σχολεία και τα νοσοκομεία τους» (σελ.171). Με την κήρυξη της 1ης Συνταγματικής Μοναρχίας «όλοι απέκτησαν ίσα δικαιώματα απέναντι στο νόμο και το κράτος» (σελ.175). Με τη 2η Συνταγματική Μοναρχία «δημιουργήθηκε στη χώρα ένα κλίμα μεγάλης ελευθερίας (σελ.182). Και με την Δημοκρατία φυσικά οι πάντες είναι ίσοι «άνευ διακρίσεως θρησκείας, γλώσσας κλπ.».

Τι είδους κατάσταση είναι τώρα αυτή όπου, επί χρόνια αναγνωρίζονται δικαιώματα, επιδαφιλεύονται ανοχές, δεν γίνεται καμία διάκριση, εξασφαλίζονται ελευθερίες... κι όλα αυτά κάθε τόσο παρέχονται ξανά, δίνονται, ανανεώνονται και ξαναδίνονται... και τελικά προκύπτει και πάλι η ανάγκη να αναγνωριστούν εξαρχής τα ίδια δικαιώματα! Είναι πασιφανές ότι, τελικά, η ανοχή, τα δικαιώματα και η ισότητα που «εξασφαλίζεται», «προσφέρεται», έχουν ιδιόζοντα χαρακτήρα: Συνεχώς δίνονται αλλά ποτέ δεν εξασφαλίζονται.

Εκείνο που είναι κυρίως ανησυχητικό είναι ότι είναι πολλοί οι άνθρωποι που γράφουν τέτοιου είδους σχολικά βιβλία και εκείνοι που τα εγκρίνουν. Αυτοί που αντιλαμβάνονται με αυτόν τον τρόπο το παρελθόν, που βλέπουν και ερμηνεύουν μ' αυτό τον τρόπο τα όσα συνέβησαν, είναι δυνατόν ποτέ να σέβονται τα δικαιώματα των μειονοτήτων; Τα δικαιώματα και η ισότητα που θα εξασφαλίσουν στον «άλλο», εκείνοι που βλέπουν μ' αυτό τον τρόπο τον εαυτό τους και τον ρόλο τους, που κοιτάνε το παρελθόν με τον αέρα τού «εμείς δεν παραλείψαμε τίποτε», που δεν κάνουν την αυτοκριτική τους, αντίθετα μάλιστα φέρονται με εγωισμό και σύμπλεγμα ανωτερότητας, τα δικαιώματα λοιπόν αυτά, θα έχουν την ίδια τύχη: Μετά από πάροδο λίγου χρόνου θα προκύψει η ανάγκη να... δοθούν εκ νέου. Σ' ένα περιβάλλον που λείπει τελείως η συνήθεια τού να θέτεις τον εαυτό σου στη θέση του άλλου, να κάνεις αυτοκριτική... ο λόγος της «ανοχής» δεν θυμίζει άνοιξη, αλλά μαύρο χειμώνα.

Τα δικαιώματα που «για άλλη μια φορά» αναγνωρίζονται στις μειονότητες, είναι σαν να τρέφουν ένα μύθο ταυτότητας: «Πω πω τι ήμασταν στον τομέα της ανοχής! Κανείς άλλος δεν υπήρξε σαν κι εμάς!». Όσο για τις μειονότητες, στην προσπάθεια αυτή παίζουν τον ρόλο του κομπάρσου και του σκηνικού.